

Kulturminnerapport
Loftåsvegen 28, gnr.1, bnr.3
Osterøy kommune.

Kulturminnekompetans AS 30. september 2021

Loftåsvegen 28, slik det fremstår 30. august 2021.

Utarbeidet av:
Kulturminnekompetanse AS
Cappesvei 10C
5018 Bergen
Org. nr. 927 529 378
www.kulturminnekompetanse.no

Utarbeidet for:
Arkoconsult AS v/Pål Kjetil Tufta
Hamrenesvegen 30
5281 Valestrandsfossen
Org. nr. 918 269 665

Innhold

Introduksjon	4
Bakgrunn	4
Arbeidet med rapporten	4
Reguleringsplanområdet	5
Kulturhistorisk miljø	6
Navnet Loftås	7
Gårds og eiendomshistorie	8
Bygningsanalyse, Loftåsveien 28	11
Husets alder	14
Gjenstander og fast inventar	15
Referanser	16
Vedlegg:	17

Introduksjon

Bakgrunn

Kulturminnekompetanse AS ble 12. august 2021 forespurt om å utarbeide en kulturminnerapport for et eldre våningshus på Loftås i Osterøy kommune (gnr 1, bnr 3, Loftåsvegen 28), på vegne av Arkoconsult AS. Grunnen til at det bes om en kulturminnerapport er at Arkoconsult AS har søkt om dispensasjon for å rive det aktuelle våningshuset (Vedlegg 1).

I forbindelse med dispensasjonssøknaden om rivningsløyve fra tiltakshaver, har Osterøy kommune hentet inn en uttalelse fra avdeling for Kulturarv i Vestland fylke (VF). Av brev datert 9. juni i år, blir det vist til flere moment som må undersøkes før eventuell rivning. Fylkesavdelingen ber Osterøy kommune om å sørge for dette, og at det blir utarbeidet en rapport. Osterøy kommune har i brev til tiltakshaver vist til den dokumentasjonen kommunen har fra SEFRAK-registrering i 1990, og legger videre til grunn at det er tiltakshaver som må bære kostnadene ved gransking av automatisk fredete kulturminner, jf. kulturminneloven § 10 første ledd, jf. kulturminneloven §§ 3 og 8. Ifølge brev fra VF har bygningen «høg, lokal kulturminneverdi. Lemstova må dokumenterast godt utvendig,» og i en eventuell prosess med å ta ned bygningen må en gå «så varsamt fram som mogleg slik at ein også får dokumentert bygget på innsida. Til dette må ein involvere folk som har kunnskap om denne typen bygg. Museet på Gjerstad har frå før av mykje av inventaret frå huset i sine samlingar, og bør bli involvert i dette arbeidet. Det kan vere at ein finn interessante element, som til dømes fast inventar eller lausøyre i huset, som framleis er intakt og bør ivaretakast. Kjeldematerialet ein sit igjen med må samanstillast i ein rapport, som gjer at kunnskapen omkring dette kulturminnet – både bygningstekniske og kulturhistoriske moment blir sikra for ettertida.»

Vår rapport er utarbeidet på bakgrunn av brev fra Fylkesavdelingen for Kulturarv, ref. 2021/20655-2, og Osterøy kommune, ref. 21/1204 - 21/11498, der det er lagt vekt på å skaffe fram dokumentasjon for ettertiden, slik det blir presisert i brevet fra Fylkesavdelingen for Kulturarv.

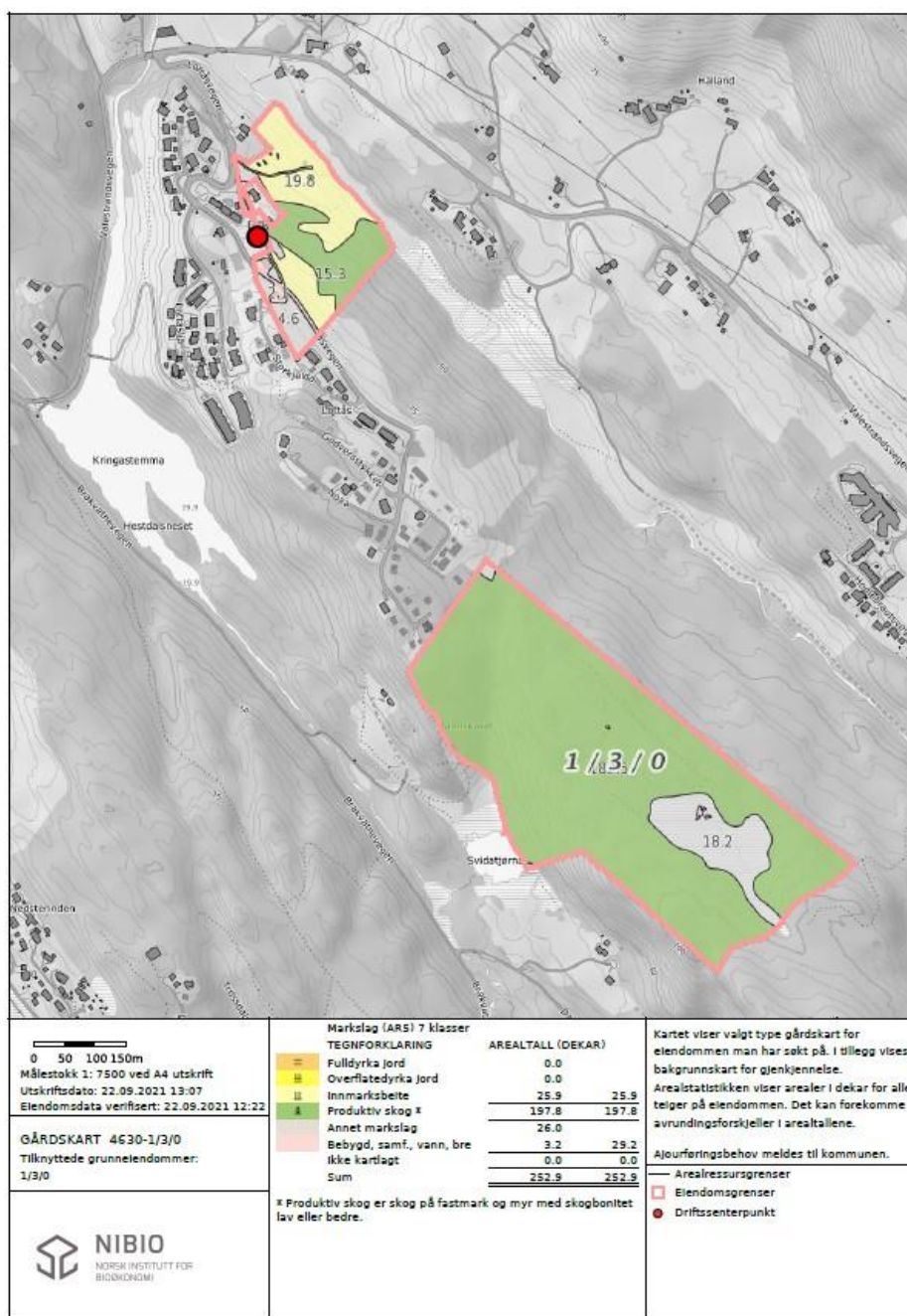
Arbeidet med rapporten

I arbeidet med rapporten har vi gått gjennom følgende: skattelister, lensregnskap, manntall, folketellinger, bygdebøker, rettsdokumenter, jordebøker, grunnbøker, pantebøker, ættebøker og matrikler. Tilgangen til dokumentene har vært gjennom Nasjonalbibliotekets nettsider, Digitalarkivet, Statsarkivet og databaser gjort tilgjengelig via nettsidene til Osterøy sogelag. Dessuten har vi gått gjennom hele korrespondansen og rettsbeslutningene i forbindelse med utskiftningen av inn- og utmark på Loftås i perioden 1911 – 1915. Etter beste evne har vi gjennomført de dokumenter som kunne inneholde informasjon om gården og våningshuset, men vi kan ikke garantere at det finnes informasjon vi har gått glipp av. I tillegg har vi gjennomført en befaring for å registrere dagens tilstand for kulturminnet, og besøkt Osterøy museum for å innhente lokalkunnskap, komparativ informasjon og informasjon om det materialet de har fra Loftås. Vi har også gått gjennom Osterøy kommunes saksmappe angående Loftås gnr. 1, bnr. 3, og videre per telefon hatt kontakt med Vestland fylkeskommunes avdeling for kulturarv.

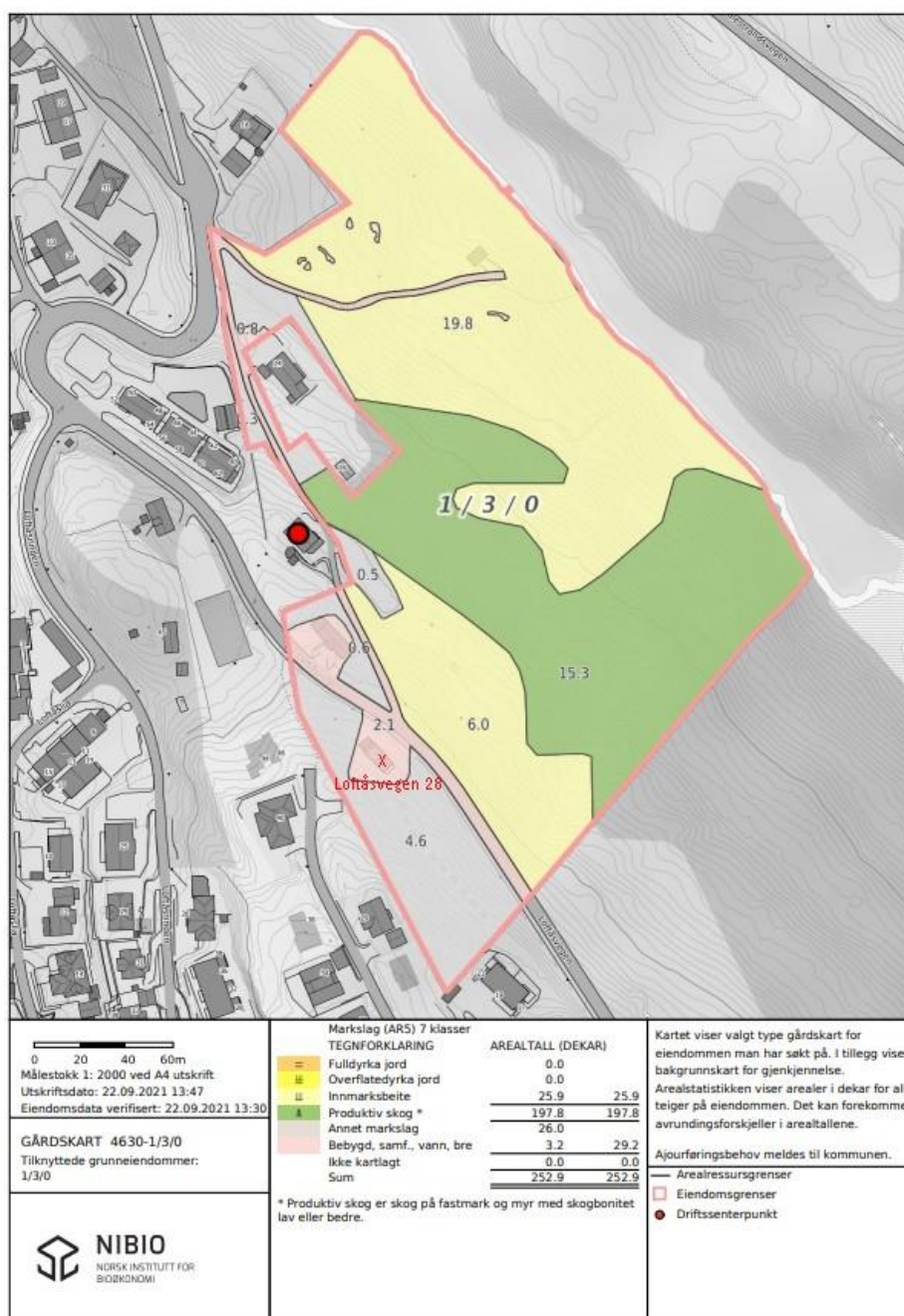
Reguleringsplanområdet

Området er etter gjeldende reguleringsplan definert som LNF-område (Landbruks, natur og friluftsområde) og hensynssone for bevaring (Se vedlegg 2) og i Osterøy kommunes «Konsekvensutgreiing og Risiko- og sårbaranalyse. I kommuneplanens arealdel 2011-2023» (Side 48) er kulturminner og kulturmiljø på Loftås vurdert til å være av middels verdi. Det er oppgitt at det er to SEFRAK registrerte bygg på Loftås og at disse tidligere er satt som verneverdige.

Innenfor område til bnr. 3 er det lite bebyggelse, og området består i all hovedsak av det som betegnes som produktiv skog og innmarksbeite (Kart 1 og 2).

Kart 1: Kart over gnr. 1, bnr. 3 på Osterøy. Hentet fra <https://gardskart.nibio.no>.

Kart 2: Kart over det nordlige stykke av gnr. 1, bnr. 3 på Osterøy hvor Loftåsvegen 28 er markert X. Hentet fra <https://gardskart.nibio.no>.

Kulturhistorisk miljø

Loftås er del av et tradisjonelt landbruksmiljø på Osterøy, men er i dag preget av nyere boligfelt og næringsbygg. Om Valestrandbygda skriv G. Kleiveland i Osterøy bygdebok, bind 2 (2011:545): «Bygda står likevel sterkere enn Haus på grunn av mykje bustadbygging dei siste åra. Attraktive tomter på Bullaåsen og på Loftås har motverka nedgang i bygda. Mangelen på byggjeland i Haus-området har gjennom lang tid vore bygda sin akilleshæl. Valestrand er såleis den einaste tettstaden som framleis har vekt.» Loftås ligger på et høydedrag omgitt av et elveløp som strekker seg fra Kringastemma i

sør-vest og rundt Loftås i nord og sørover på østsiden. Elveløpet var et karakteristisk trekk ved det gamle jordbrukslandskapet, med flere bruer som Kringastembrua, Bullabrekkebrua, Øvre Loftåsbrua og Loftåsbrua. Elven ga også grunnlag for et eget kvernhusmiljø (Meese, H. 1998:34).

Foto 1: Foto: K. Knudsen. Kvernhus slik de stod på Loftås fram til 1880-årene. (Kleiveland, G. 2007:270-271. Her omtalt som på Valestrand. Sse retting i Kleiveland, G. 2011:592).

I 1880-årene ble veien over Loftås lagt om, etter at det i 1830- og 1840-årene var bygd vei fra Loftås til Gjerstad og fra Valstrand til Loftås. Sistenevnte var ikke regnet som kjørendes (Kleiveland, G. 2007:493).

I forhistorisk tid er det sannsynlig at Loftås sammen med tilgrensende gårder hørte til et større gårdsvald under Haugo. Fra dette kan Loftås ha blitt skilt ut i sen vikingtid. (Kleiveland, G. 2007:49).

Navnet Loftås

I Norsk Stadnamleksikon (Sandnes og Stemshaug 1976:207) blir det vist til at «namn som Loftås og Lofthaug siktar til at gardane ligg høgt. Første leddet Lof(t)s kan og ha opphav i eit personnamn. (Loptr)» I dette tilfellet taler geografien for at det er gårdens plassering på en høyde som er bakgrunnen for navnet, og gårdens plassering er av Oluf Rygh beskrevet slik: Gaarden ligger paa en

Høiderygg mellom to Elve.» Følgende er ulike brukte skrivemåter for Loftås: Loftaas, Lofftaas, Løfftaas, Lafftaass (Rygh og Olsen 1910:294).

Gårds og eiendomshistorie

Gården på Loftås er ikke nevnt i listene for Tomarkskatten fra 1519 eller Tiendepengeskatten fra 1522 (Osterøy sogelag, database: Brukarar ca. 1520), heller ikke nabogårdene Småland (gnr. 2) og Halland (gnr. 3) betalte disse skattene. Derimot ble det innbetalt skatt fra mange av de andre omliggende gårdene. Innbetalt skatt må kunne tas som bevis på at en gård var bosatt, men hvorvidt manglende innbetaling betyr at en gård ikke var i drift, er ikke like sikkert. En indikasjon på gårdens tilstand i første halvdel av 1500-tallet finner vi i *Norske Regnskaber og Jordebøger fra det 16de Aarhundrede (1520-1570)* i kapittelet *Jordebog over Hr. Vincents Luges gods i Norge 1535*, der det blir opplyst at Loftås var øde, men at det ble betalt leie for gården (s.478). Loftås hadde i middelalderen sannsynligvis vært del av Nonneseterkloster i Bergens gods, og da dette ble gitt til Vincens Lunge i 1528, kan Loftås ha fulgt med som del av godset. At Loftås er nevnt som en ødegård i 1535, men som likevel betalte leie, viser at det har vært gårdsdrift der tidligere, men i 1535 er Loftås ubebodd. At det betales leie indikerer at jorden likevel var i bruk. Hvem som brukte jorden blir ikke opplyst, men det er nærliggende å tenke seg at det var en av gårdene rundt Loftås, trolig som tilleggsjord.

I 1563 ser det ut til at Loftås igjen er i drift som eget bruk, for da er en bonde på Loftås nevnt. (*Norske lensrekneskapsbøker for 1563*, Riksarkivet 1938 s. 100). Brukeren av gården var Mogens, som betalte 1 daler i skatt. På bakgrunn av dette kan vi slutte at gården på Loftås fikk ny bruker en gang mellom 1535 og 1563. I de påfølgende tiårene nevner Ættebok for Gjerstad sogn fire navn som bønder på Loftås, uten at vi vet noe videre om disse før vi nærmer oss midten av 1600-tallet (Ådna, L. M, 1993 s. 1 – 8). I Koppskatten i 1645, får vi vite at det var to brukere på Loftås, Ivar Basteson (f.1593) med konen Eli og Mons Olavson Loftås (f. 1615) med konen Ågota. (Osterøy sogelag, Database: Koppskatten 1645).

Ved midten av 1600-tallet ser det dermed ut til at det var to brukere på Loftås, og det kan tyde på at nå var Loftås også delt i to bruk. Fra manntallsdokumentene fra 1666 går det frem at det er to brukere av Loftås: Mogens Oluffsen (f. 1615) og Goute Johansen (f. 1643). (Osterøy sogelag, Database: Manntal 1666). I manntallet fra 1701 ser vi at Goute Johansen (f. 1643) fremdeles driver en del av gården, mens Olle Monsen (f. 1652) har overtatt den andre delen. (Osterøy sogelag, Database: Manntal 1701). To brukere på gården finner vi også i 1765 da Iver Monsen og Iver Askildsen betalte Ekstraskatten (Osterøy sogelag, Database: Ekstraskatten 1765).

I den første norske folketelling i 1801 er det tre hushold på Loftås. To av husholdsoverhodene er oppført som selveiere. Det er Ole Iversen (f. 1752) med konen Syneve Larsdatter (f. 1753) og Niels Iversen (f. 1756) med konen Brithe Olsdatter (f. 1765). Det tredje husholdsoverhodet var dagleier Iver Olsen (f. 1778) med konen Guri Johnsdatter (f. 1776). (Osterøy sogelag, Database: Folketeljing 1801). De to brukene på Loftås ser dermed ut til ha blitt kjøpt ut til selveie en gang mellom 1765 og 1801. Siden det tredje husholdsoverhodet er oppført som dagleier, kan det tyde på at han har eget hus på Loftås, men at dette ikke utgjør et eget bruk. Men i folketellingen av 1865 ser vi at Loftås har tre bruk. Nå er gården delt i tre løpenummer.

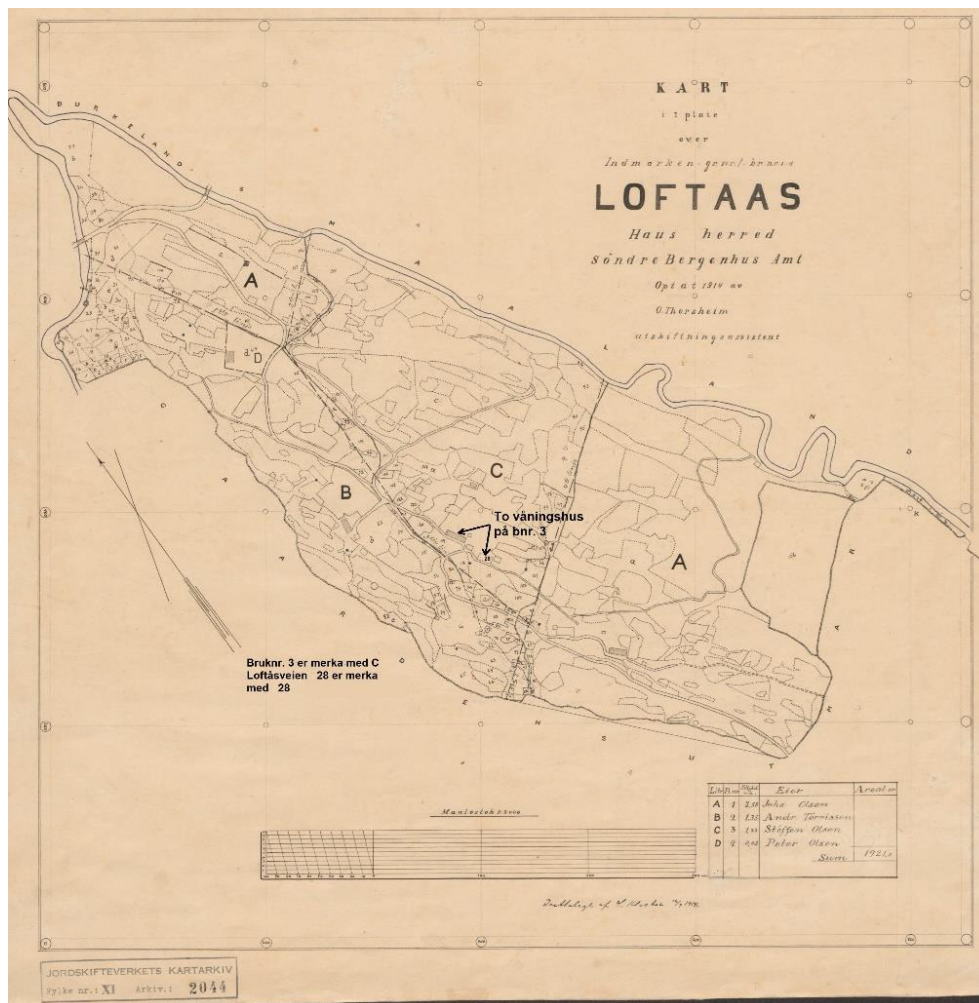
Løpenummer var forløperen til bruksnummer og var i bruk frem til 1886. Følgende tre hushold er registrert på Loftås i 1865: Ole Jahannessen (f. 1825), selveier av løpenr. 1, og kone Britha Magnesdatter (f. 1832); Torris Knudsen (f. 1824), selveier for løpenr. 2, og kone Martha Sjursdatter (f. 1829); Ole Steffensen (f. 1811), selveier av løpenr. 3, og Matha Nielsdatter (f. 1810). Løpenummer 3 gikk på dette tidspunkt under navnet «Loftaasheien». (Osterøy sogelag, Database: Folketeljing 1865). I 1875 har Steffen Olsen (f. 1838) overtatt som eier av løpenummer 3, med Guri Larsdatter (f. 1852) (Osterøy sogelag, Database: Folketeljing 1875). I matrikkelen fra 1886 (Osterøy sogelag, Database: Matrikkel 1886) har bruksnummer overtatt for løpenummer, men de samme tre husholdene står fremdeles som eiere av de tre bruksnumrene. Deling av Loftås i tre bruk ser dermed først ut til å ha skjedd mellom 1801 og 1865, og bruk nr. 3 er da det yngste av disse brukene, og navnet Loftåsheien kan tyde på at dette lå mindre attraktivt til enn bruk nr. 1 og 2.

I 1906 opereres det med et fjerde bruksnummer på Loftås, bnr. 4 hvor Petter M. Olsen står som eier (Finans- og Tolddepartementet 1907: 315). De følgende er nye eiere av de andre tre bruksnumrene: Johannes Olsen (f. 1860) (bnr. 1) og Anna Einarsdatter (f. 1859); Anders Tørrissen (f. 1861) (bnr. 2) og Marta Knutsdatter (f. 1852); Steffen Olsen står fremdeles som eier av Loftås, gnr. 1, bnr. 3.

Utskiftningsprosessen på Loftås startet i 1911, på initiativ fra Anders Tørrissen, eier av bnr. 2. Bakgrunnen var at Anders Tørrissen to år tidligere hadde flyttet sine våningshus med det resultat at veien til fjøs- og ladehus var blitt for lang. (Brev fra A. Tørrissen til Amtmanden i Bergen, dat. 9. november 1911). Utskiftingsretten ble satt på Loftås 18. mars 1912. Tilstede i forhandlingene var Johannes Olsen (bnr. 1), Anders Tørrissen (bnr. 2) og Ole Steffensen (f. 1876) som hadde overtatt eierskapet av bnr. 3. Av utskiftningen går det fram at bnr. 4 var eid av Petter M. Olsen. Dette bestod kun av et 1,5 mål jordstykke og hadde ingen rettigheter utenfor sine grenser. For øvrig var skylden på bruksnumrene som følger i mark smør: Bnr 1: 2,58, bnr. 2: 1,35, bnr. 3: 1,33 og bnr. 4: 0,03. Innmarken var i teigblanding og utmarken felles. Retten utsatte videre behandling på ubestemt tid i påvente av at det skulle tegnes opp kart over eiendommene og spørsmålet om plassering av «løehuse» kunne avjøres. (Hordaland jordskiftedøme, Voss utskiftningsdistrikt. V.A.a. forh. Og bereg. Protokoll nr. 10, 1910 – 1914).

Retten trådte sammen igjen 27. juli 1915. Utskiftningsprotokollen regulerer rettigheter både i utmark og innmark, og beskriver grenselinjene mellom brukene. Det gjelder også plassering av hus og eventuell flytting. Slik flytting på innmark ser ikke ut til å ha omfattet våningshus, men lør for bruk 2 og 3. Retten avgjorde endelig jordskifte på Loftås 6. august 1915. (Hordaland jordskiftedøme, Nordhordland utskiftningsdistrikt I. A.a. forh. Og bereg. Protokoll nr. 20, 1913 – 1919).

I vår sammenheng er det vesentlig at skiftet ikke omfattet flytting av våningshus, det vil si at dagens Loftåsveien 28 stod på samme tomt også før utskiftningen. Dessuten er det interessant at skylden i mark smør var fordelt slik at bnr. 1 var tilnærmet lik sammenlagt skyld for bnr. 2 og 3.

Kart 3: Kart over innmarken på Loftås fra 1914, etter utskiftingen. Våningshusene på bnr. 3 er markert.

Av grunnboken for gnr. 1, bnr. 3 framgår det at Ole Steffensen overførte hjemmelen til bruket til Olav Steffensen Loftås i 1916. I 1958 ble bruket overført til Gunhild Loftås (f. 1915) som eneste myndige arving etter Olav Steffensen Loftås (d. 1958). Gunhild Loftås solgte bruket til Sigmund Reigstad i 1961. Som vilkår i salget fikk Gunhild Loftås disposisjonsrett til «de to våningshusene på eiendommen og et jordstykke på 1,5 da. og rett til å hugge ved til brennefang.» Det var altså to våningshus på bnr. 3. Disse er også avmerket på utskiftningskartet fra 1914. Og det er trolig disse som er synlige i et flyfoto fra 1963 (Foto 2).

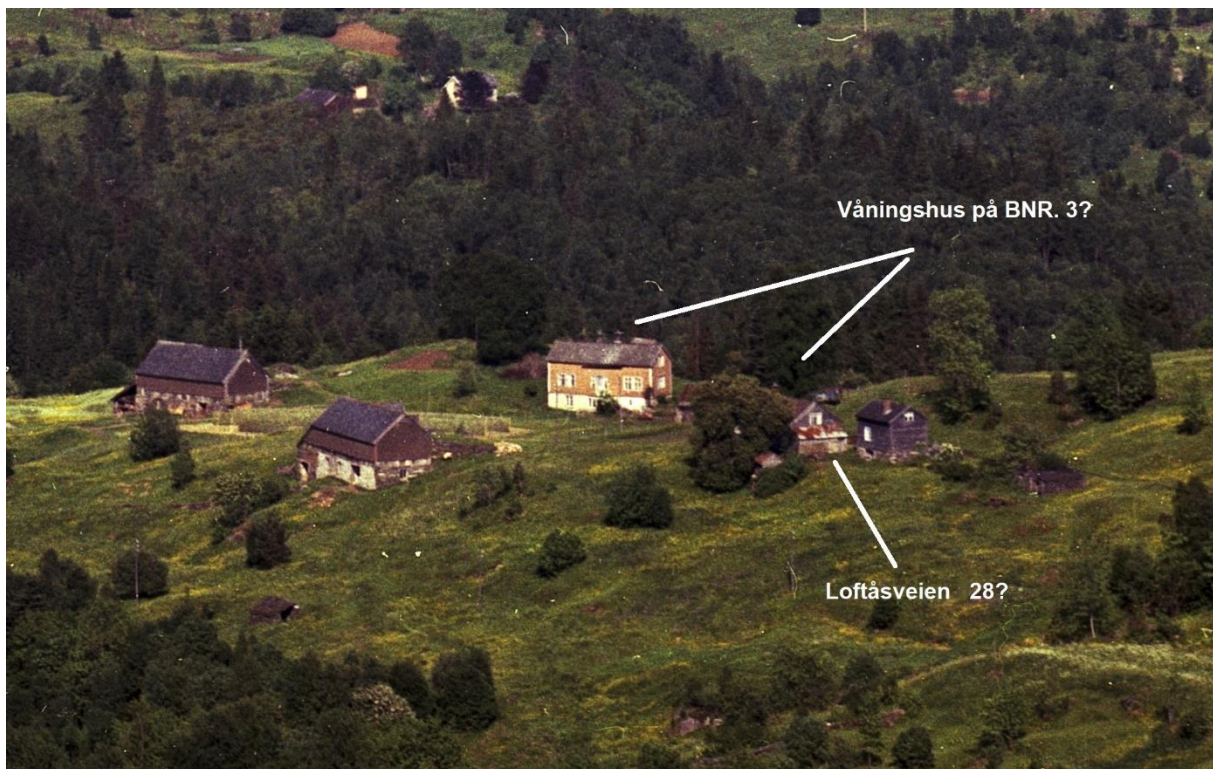

Foto 2: I SEFRAK-dokumentene fra 1990 er Tordis Reigstad oppgitt som eier av Loftåsvegen 28 (gnr. 1, bnr. 3). Her blir det opplyst at den siste som bodde i huset var Gunhild Loftås, død 1978, og at huset har stått ubebodd siden. (Vedlegg 4). Hennes disposisjonsrett falt da bort. I 2020 ble eiendommen solgt til Oddvin Håland.

Bygningsanalyse, Loftåsveien 28

Eldre branntakstprotokoller som kunne gi informasjon om huset, er ikke påvist. Da SEFRAK-registreringen ble utført i 1990, var huset forsikret i *Samvirke*. Selskapet er senere fusjonert i *Sparebank 1 gruppen* og *Den norske Bank*, som *Fremtind forsikring as*, og det er rimelig å anta at arkivene fra Samvirke finnes der.

Befaringen av huset, 30. august 2021, med påfølgende møte med Nikolai Tallaksen på Osterøy museum, var svært opplysende både med tanke på å plassere huset i en eldre bygningstradisjon på Osterøy, og å gi en tentativ datering av husets eldste deler.

I bygningsanalysen har vi tatt utgangspunkt i brevet fra Vestland fylkeskommune ref.: 2021/20655-2. Hovedtrekk i bygningens utforming og konstruksjon framgår av *skisse 1, plan første etasje*, og *skisse 2, oppriss fasade mot vest*.

Bygningen er i dag i svært dårlig forfatning, og av sikkerhetshensyn var det ikke forsvarlig å ta seg inn i alle deler av huset. Taket er flere steder rast inn og bærende konstruksjoner fremstår som ustabile. Hvis man sammenligner bildene fra SEFRAK registreringen (Vedlegg 5) er husets tilstand betraktelig forverret siden 1990.

Skisse I, plan første etasje

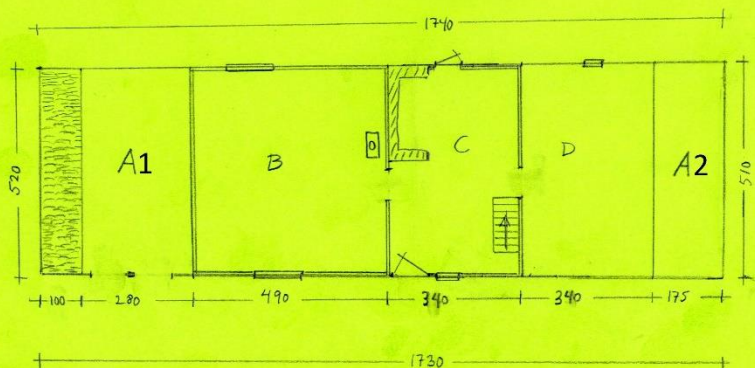
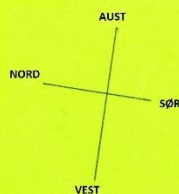
A1 = Skut med pulttak, reisverk i yttervegg i aust, vernemur mot nord. Sjå foto 3, 4 og 5.

A2 = Skut med pulttak, reisverk i ytterveggar i aust, sør og vest. Sjå foto 22.

B = Stove med ovn, vegger i flat laft i aust, sør, vest og nord. Sjå foto 7.

C = Midtrom med grue, inngangsdør i aust og vest, trapp til loft, oval (rund) laft i aust, sør og vest, til ca. 2 m høgde. Derifrå til ca. 2,7 m. flat laft. Sjå foto 13, 14 og 15.

D = Bod, reisverk i yttervegger i aust, sør og vest med supanel, også mot skut A2. Sjå foto 17 og 20.

30.08.21

Skisse II, oppriss fasade mot vest

• NB! Etasjeskille var rasa ned bortsett frå i ca. 2 m. breidde mellom B og E mot vest. Sjå foto 7.

• Laft i B og C.

• E, F og G har vegger i flat laft, også mot yttervegger i nord og sør. Taksperrene ligg på langveggene.

• Dører mellom E, F og G er midtstilt i forhold til husets lengderetning.

• G er sengekleve med fastbygde senger mot aust. Sjå foto 18.

• Etasjeskille mellom D og G ligg lågare enn mellom F – C og E – B.

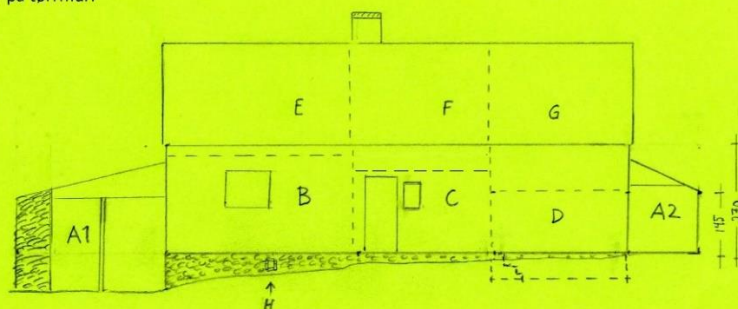
• D har reisverk i vegg aust, sør og vest, med supanel. Sjå foto 17.

• Golvet i D ligg lågare enn i C. Ei steintrapp, knapt synleg, fører frå dør mot C og ned til golvet i D. Sjå foto 21.

• G har flat laft i yttervegg mot aust, sør og vest. Laftet ligg ovanpå reisverket i D. Sjå foto 20.

• Under B er eit kjellarrom, høgde 1 m+. Kjellarrommet har ein luft-lysopning i muren mot vest. Sjå foto 29.

• Huset står på tørrmur.

NB TIL STANDEN PÅ BYGGET VAR LIK AT DET
IKKE VAR MOJLIG Å TA SEG INN PÅ FARE FOR AT STØRRE BYGNINGSDELAR
KUNNE FALLA NED. OGSÅ LANGS UTSIDA VAR DETTE EIT PROBLEM, OG OPP-
MÅLING VAR VANSKELEG.

30.08.21

I brevet fra Vestland fylkeskommune er huset benevnt som «ei lemstove», og huset framstår slik ettersom det har en full første etasje, mens andre etasje har rom under sperretak, der sperrene

ligger på laftet i yttervegg mot øst og vest. Disse ytterveggene er tentativt vurdert til å ha en høyde på 0,5 – 0,7 m. i rom E og F, og 1,2 m. i rom G. (Vedlegg 9, foto: 11, 13, 19 og 21).

Loftåsveien 28 har skut i nord, A1, og sør, A2. A1 er skut med pulttak i vestenden av huset. Vestveggen er en vernemur med én meters tykkelse og det er reisverk i ytterveggene i øst og vest. Laftet i rom B er synlig, og danner sørveggen i A1. Inngangen er fra vest, hvor det er to dørkarmer, men den ene døren mangler. (Foto 4-6).

Rom B er stove. Alle fire vegger er i flat laft. Inngangen til rommet er gjennom en dør fra rom C. Det er vindu i øst og vestveggen. Under gulvet, som delvis er nedrast, er det en kjeller med 1 m+ dybde, i SEFRAK-registreringen omtalt som «potetkjeller.» Nøyaktig dybde lot seg ikke måle under befaringen. (Vedlegg 9, foto 7-10). Kjellerlemmen var ifølge SEFRAK-registreringen plassert i golvet innenfor vinduet i nordveggen. Her er det også notert at «Stova og kjøkkenet er to laftekasser i rundtømmer som ligg inntil kvarandre,...» Formuleringen er uklar, og det må presiseres at stova, rom B, er i flat laft. «Kjøkkenet», rom C, har oval laft bortsett fra i veggen mot rom B, som også har flat laft. Denne veggen har rom B og C sammen, og det er vanskelig å bestemme om laftet er flathugget eller saget. Kanskje er det en blanding av laft som er brukt sekundært. Beiteskia i dørkarmen mot rom B kan tyde på dette, men den kan også være satt inn i forbindelse med utskifting av dør. (Foto 11). Nov i vestveggen kan være av nyere, grovt tilhugget type. (Vedlegg 9, foto 26). Nov i nordveggen av rom B er derimot mer teknisk avansert, og laftet kan se ut til å være flathugget. (Vedlegg 9, foto 6). I det hele framstår veggen mellom rom B og C som vanskelig å tolke. Er den opprinnelig eller skiftet ut, for eksempel i forbindelse med en reparasjon, eller er hele huset satt opp av sekundært brukte bygningselement? Til dette kommer også at laftet i skilleveggen i andre etasje mellom rom E, F og G er saget laft. En alternativ tolking er at rom C og D, er helt eller delvis fra en eldre byggeperiode som senere er supplert med rom B. Dette kan kanskje avklares ved grundigere byggetekniske undersøkelser.

Rom C er i SEFRAK-registreringen omtalt som «eit midtrom med kjøkken og gang». Under vår befaring kunne vi ikke observere et skille mellom to rom, dvs. kjøkken og gang. Et slik skille er heller ikke markert i SEFRAK-registreringen, bortsett fra at «kjøkkendelen» er skissemessig markert med hellelagt golv, og «gangen» med golvbord, i SEFRAK-registreringa omtalt som «steinheller» og tregolv». Slik sett er det mulig at C var ett rom, men med en klar funksjonsdeling. Husets to inngangsdører fører inntil rom C fra vest og øst. Fra C er det også dør inn både til rom B og D. Det er et vindu i begge ytterveggene ved siden av inngangsdørene. En stor grue er plassert like til høyre for inngangsdøren fra øst. Den vestlige, østlige og sørlige veggen er laftet med oval laft.

Rom D er et forrådsrom med inngang fra rom C via en steintrapp som går ned til et lavereliggende jordgolv. Eneste vindu er i østveggen. (Vedlegg 9, foto: 17, 18, 20, 21 og 22).

I SEFRAK-registreringen er rom D omtalt som «ei kove eller ein flor» med jordgolv tekkt med steinheller, og at «koven eller floren er i stavkonstruksjon.» Vi kunne i vår befaring ikke gjøre observasjoner av golvet, men konstruksjonen er i grovt tilskåret reisverk som også gir feste til ytterkledning. (Vedlegg 9, foto 18).

Rom E og F er ikke beskrevet i Sefrak-registreringen. Rom E er over rom B. Det var ikke mulig å ta seg inn i dette rommet og heller ikke se inn, så det er ikke mulig å gi noen nærmere beskrivelse. Det er likevel sannsynlig at rommet hadde en lignende funksjon som rom G.

Rom F manglet gulv, siden etasjeskillet mellom C og F var rast ned. Rester av bjelker, og spor, hull for bjelkefeste i det øverste omfaret av det oval laftet i øst og vestvegg i rom C viser hvordan etasjeskillet var konstruert. Dette indikerer at takhøyden i rom C har vært i underkant av 2 m. Sammenligning av foto 7 og 10 (Vedlegg 9), kan tyde på at takhøyden var større i rom B.

Rom G har to senger festet til østveggen. Inngangen til rommet er fra rom F. Golvet i G ser ut til å ha ligget lavere enn i rom F. (Vedlegg 9, foto: 19-21). SEFRAK-registreringen er rommet betegnet som «kammers».

Utenpå ytterveggenes laftkonstruksjon er det kledningsbord og i hulrommet mellom inner- og yttervegg er det isolert med brake (Vedlegg 9, foto 25). Å bruke brake som isolasjon og ytterkledning har lenge vært vanlig på Osterøy (Andersen, R. 2014). Taket er, der det ennå er bevart, er tekket med teglstein (panner), med et lag av never mellom takstein og sutak. (Vedlegg 9, foto 19 og 24), A1 og A 2, har pulttak i tekket med bølgeblekk. (Vedlegg 9, foto 3 og 23).

Husets alder

Det er i brevet fra VF pekt på at planskissen av lemmstova i SEFRAK-skjemaet viser et bygg med alderdommelig preg. I vår undersøkelse har vi konsultert Nikolai Rypdal Tallaksen, samlingsutvikler ved Osterøy museum, og etter hans oppfatning samsvarer husets struktur og romsammensetning med Revheimstova, i dag del av den bygningshistoriske delen av Osterøy museum. Innenfor en lokal byggetradisjon representerer

Revheimsstova et typisk hus fra 1600-tallet. I Revheimstova er samme ovale laft brukt, som i rom C i huset på Loftås. Vi har i arbeidet med denne rapporten ikke gjennomført en nærmere sammenligning av stova på Loftås og Revheimstova. Loftåsveien 28 framstår som satt sammen av deler fra ulike perioder. På grunnlag av de to ulike typene laft er det mulig å identifisere noen av byggets deler/faser og gi de en sannsynlig datering. Det ovale laftet som er brukt i nederste halvdel i tre av midtrommets vegger representerer de eldste delene av bygget. Denne typen laft er å finne tilbake til middelalderen (Christie, H. et al., red. 1997:80-108) og er typisk for 1500 og 1600-tallet (Pers. kom. Nikolai Rypdal Tallaksen, samlingsutvikler ved Osterøy museum). Det flate laftet ble tatt i bruk senere og er vanlig å se fra 1700-tallet og fremover. For eldre lafteformer, se:

<https://nesteblogg.blogspot.com/2014/12/liste-over-daterte-bygninger.html>

Likhet med Revheimsstova i planløsning viser at huset på Loftås representerer en lokal bygningstradisjon. Et særlig tolkingsproblem for Loftåsveien 28s bygningshistorie, er knyttet til sammenføyningen av laftet i skilleveggen mellom rom B og C.

Huset på Loftås bærer preg av mange bygningsetapper, der den midtre delen med grue, er den eldste vurdert etter karakteren av laftet. Dette rommet har tre vegger i det som i SEFRAK-

registreringen karakterisert som «rundtømmer». Når det i samme registrering blir opplyst at disse rommene består av to laftekasser, har ikke vi observert dette. Derimot er de to rommen B og C, bygget sammen med en vegg der laftet og lafteteknikken ser ut til å være yngre enn de vi finner ellers i rom C og B. Men her er det slik at laftet i C skiller seg klart som eldre enn laftet i B.

Det virker sannsynlig at de eldste delene av huset kan dateres tilbake til 15-1600-tallet, men det kan ikke konkluderes med sikkerhet at huset stammer fra denne tiden. Det ovale laftet er bare å finne i tre av veggene i rom C, og det kan ikke utelukkes at også dette kan være gjenbruk. Å gjenbruke laft fra eldre hus har vært vanlig og laftede vegger er spesielt enkle å demontere og gjenreise da laftestokkene ligger løst på hverandre. Det gjenbrukte laftet kan da ha kommet fra en eller annen ukjent bygning eller fra ruinene av et hus fra en tidligere bosetning på stedet.

Den eiendomshistoriske gjennomgangen har vist at Loftås ble gjenoppptatt som eget bruk mellom 1535 og 1563. deretter var det en bruksdeling ved midten av 1600-tallet. En gang mellom 1765 og 1801 ble det etablert et nytt hushold på Loftås, men folketellingen av 1801 viser at gården bestod av to selveierbruk og en dagleier. Sistnevnte kan da ha vært en leier, trolig til det som i 1865 framstår som bnr. 3, som da også ble kalt «Loftåsheien». Ved utskiftingsforhandlingen for Loftås i 1912, blir det opplyst at brukene hadde en skyldverdi der bnr. 1 var tilnærmet like stort som bnr. 2 og 3 sammenlagt. Dette gir grunn til å anta at delingen i to bruk ved midten av 1600-tallet resulterte i bnr. 1 og 2, der de to var jevnstore, og bnr. 3 var et resultat av en deling av bnr. 2. Bygningshistorisk kan derfor bnr. 1 regnes som eldre enn bnr. 2 og at bnr. 3 er yngst. Dette sier likevel ikke noe om alderen på nåværende bebyggelse på de tre brukene. Forfall og fornying har sannsynligvis resultert i at i dag er Loftåsvegen 28 den eldste bygningen på Loftås. Sammenholdt med den bygningshistoriske analysen åpner dette for at Loftåsveien 28 kan være bebygd i siste del av 1700-tallet, kanskje med de delene som rom C og D utgjør. Men disse kan også være eldre, enten fordi det stod et hus her fra før eller at bygningsdeler, særlig det ovale laftet i rom C, ble flyttet hit. Kanskje ble også rom B satt til da. Rommet har laft som ville være typisk for 1700-tallet. Når rommet i andre etasje har skillevegger i saget laft, tyder dette på at dette er basert på bygningsarbeider ved slutten av 1700- eller tidlig 1800-tall.

På bakgrunn av dette er det mulig å konkludere med at bygningen sannsynligvis har flere utbyggingsetapper, men det er ikke mulig å tidfeste med sikkerhet husets eldste bygningsfase. En dendrokronologisk prøve av det ovale laftet i rom C, kan gi svar på når dette er hogd, men neppe et sikkert svar på når Loftåsveien 28 ble bygget. Trolig vil en nærmere undersøkelse av bygget gi flere og sikrere svar.

Gjenstander og fast inventar

Det meste av husets inventar er enten ødelagt eller flyttet, med unntak av en kiste, et eldre radioapparat og en vedovn i rom B og et bakstetrau i rom D. En del gjenstander er likevel tatt vare på av Osterøy museum etter at de ble donert av Gunhild Loftås. Det er snakk om 371 gjenstander, hovedsakelig klær og tekstiler, men også noen husholdningsredskaper og mindre møbler.

Referanser

- Andersen, R., 2014. *Brakakledde bygningar*. Museumsforlaget.
- Berg, A., () Om lafting i Noreg i mellomalderen. I Christie, H., Stornes, J. M. og Storsletten, O. (Red.) 1997. *Arne Berg. Et utvalg av hans artikler om bygningshistorie samlet i anledning hans 80-års dag*. S.80-108
- Finans- og Tolddepartementet, 1907. *Norges matrikel. Matrikulerede eiendomme og deres skyld den 1 juli 1906 i Søndre Bergenhus amt*. Kristiania: J. M. Stenersen & Co.s Forlag.
- Huitfeldt-Kaas, H. J. (Red.), 1906. *Norske Regnskaber og Jordebøger fra det 16de Aarhundrede (1520-1570)*. Christiania: Det Norske historiske Kildeskriftfond.
- Kleiveland, G. 2007. *Osterøy bygdebok*, bind 1. Osterøy bygdeboknemnd.
- Kleiveland, G. 2011. *Osterøy bygdebok* bind 2. Osterøy bygdeboknemnd.
- Meese, H. 1998. Vegbygging på Osterøy. I *Osterøy i soge og samtid* s. 27-53.
- Osterøy sogelag, 2021. Database: *Brukarar ca 1520*. Url: https://www.osteroy-sogelag.org/databasar/brukarar1520_view.php
- Osterøy sogelag, 2021. Database: *Eigarar 1647*. Url: https://www.osteroy-sogelag.org/databasar/koppskatt1645_view.php
- Osterøy sogelag, 2021. Database: *Ekstraskatten 1765*. Url: https://www.osteroy-sogelag.org/databasar/extraskatt1765_view.php
- Osterøy sogelag, 2021. Database: *Folketeljing 1801*. Url: https://www.osteroy-sogelag.org/databasar/folketeljing1801_view.php?t=1631627691
- Osterøy sogelag, 2021. Database: *Folketeljing 1865*. Url: https://www.osteroy-sogelag.org/databasar/folketeljing1865_view.php?t=1631629154
- Osterøy sogelag, 2021. Database: *Folketeljing 1875*. Url: https://www.osteroy-sogelag.org/databasar/folketeljing1875_view.php?t=1631629374
- Osterøy sogelag, 2021. Database: *Koppskatten 1645*. Url: https://www.osteroy-sogelag.org/databasar/koppskatt1645_view.php
- Osterøy sogelag, 2021. Database: *Manntal 1666*. Url: https://www.osteroy-sogelag.org/databasar/manntal1666_view.php?t=1631625329
- Osterøy sogelag, 2021. Database: *Manntal 1701*. Url: https://www.osteroy-sogelag.org/databasar/manntal1701_view.php
- Osterøy sogelag, 2021. Database: *Matrikkel 1886*. Url: https://www.osteroy-sogelag.org/databasar/matrikkel1886_view.php?t=1631629555
- Riksarkivet, 1938. *Norske lensrekneskapsbøker 1548-1567*. 3: Skatten av Bergenhus len 1563. Oslo: Jacob Dybwad.
- Rygh, O. og Olsen, M., 1910. *Norske gaardnavne: Oplysninger samlede til Brug ved Matrikelens Revision. 11: Søndre Bergenhus Amt*. Kristiania: W. C. Fabritius & Sønner A/S.

Stemshaug, O., Sandnes, J. og Aune, K., 1976. *Norsk stadnamnleksikon*. Oslo: Samlaget.

Ådna, L. M., 1993. *Haus i saga og segn. 17 1: Ætt og æle: (ættarbok) Gjerstad sokn*. Osterøy: Osterøy sogelag.

Vedlegg:

- 1: Dispensasjonssøknad, Loftåsvegen 28, gnr1, bnr3 (Separat PDF dokument)
- 2: Svar på dispensasjonssøknad, Loftåsvegen 28, gnr1, bnr3 (Separat PDF dokument)
- 3: Tilstandsrapport, Loftåsvegen 28, gnr1, bnr3 (Separat PDF dokument)
- 4: SEFRAK skjema, Loftåsvegen 28, gnr1, bnr3 (Separat PDF dokument)
- 5: SEFRAK bilder, Loftåsvegen 28, gnr1, bnr3 (Separat PDF dokument)
- 6: Gjenstander fra Loftås bevart på Osterøy museum (Separat Excel dokument)
- 7: Utskiftingskart for Loftås (Separat PDF dokument)
- 8: Flyfoto over Loftås, Widerø 1963 (Separat PDF dokument)
- 9: Fotodokumentasjon, Loftåsvegen 28 (Separat PDF dokument)